

UNGVÁRI-ZRÍNYI KATA

Asztalkép: beszélgetéseink tere

Összeállítás Irsai Zsoltról

1 Rajzolj valamit a levegőbe, és megmarad (Irsai Zsolt nekrológja) [9.9.2010] - a Transindex.ro portálról

2 Mester és tanítványa³ (Irsai Zsolt és Kali Szabolcs). Magma Kortárs Közeg, Sepsiszentgyörgy, 2011.

3 Részletek B. Szabó Zsolt Irsaival készített interjújából. (2008. szeptember 7.)

4 Öregem (Emlékszavak az Irsai Zsolt örökalbuma), Vásárhely.ro, 2012. szeptember 11.

„Ha megnövök, festő leszek, mert az ember legyen hűséges az álmaihoz, mondta egyszer Irsai Zsolt, már legalább 50 évesen. Nagy Pál keze alatt tanult Marosvásárhelyen a Művészeti Líceumban, tíz évig hiába felvételizett Kolozsvárott a Képzőművészeti Főiskolára. Mikor bejutott végül, akár tanárnak is felvehették volna, mert volt benne valami ízig-vérig tanári, vagy annál is több, nem csak mondta, amit tudott, hanem megosztotta mindenkivel, aki figyelt, és akit érdekelt az ő tudása. Végül aztán tanított is a Színházművészeti Egyetemen, de rövid lett ez a két szemeszter...(...)

Tudta, hogy a művészet nem csak ábrándozás, de mesterség is, hogy elkezdni és befejezni valamit egyaránt nehéz, és közben az embernek a világgal és főleg önmagával súlyos küzdelmeket kell vívni. Tudta, hogy a művészet nem egyszerűen szép és tetszetős meg drága tárgyak létrehozása, hanem egy végtelen beszélgetés mindazokkal, akik értenek, akarnak és látnak, egy befejezetlen beszélgetés azok között, akik hűek maradnak az álmaikhoz. Azt is tudta, hogy az ember olykor egyedül marad az álmaival, mert a barátok, pályatársak, a szerettek és az ellenlábások elmennek, elköltöznek, meghalnak, egyik-másikból híres alkotó lesz, nem is kevésből, másokból nem lesz, de mindenkit érdemes számon tartani. Ismerte a műveket, a múzeumokat, a gyűjteményeket, és látta korok, alkotók, elképzelések összefüggéseit...(...)

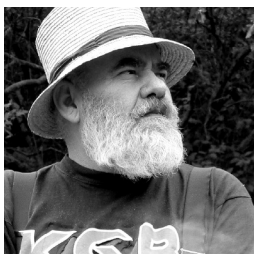
Erős ember volt, attól függetlenül, hogy ceruzát, ecsetet, hegesztőpákát, lapátot vagy ráverő kalapácsot használt, mert egyetlen anyag sem adja magát könnyen, mondta, legyen az papír, fa, réz, rugóacél vagy tipográfiai jel. Ha a levegőbe rajzolsz, megmarad, mondta egyszer ez a kemény ember, aki az anyagra esküdött, ám azt is tudta, hogy nem az anyag a maradandó, hanem a gesztus.”

Vida Gábor nekrológjából

Irsai Zsolt (1957–2010) az erdélyi, marosvásárhelyi művészársadalom markáns egyénisége volt. Korai munkáiban a rajz foglalkoztatta (Kolozsváron grafikát végzett), később, tanárként többek között ennek fontosságát is próbálta átadni diákjainak. Hazaköltözése és Rózsa-csoportos alkotótársainak emigrálása után három évig alkotói sztrájkot tartott, majd installációkat kezdett készíteni (ezek általában mulandók, csak fotók maradnak fenn belőlük.) Installációi sajátos, költői-ezermesteri jelleggel bírnak, a helyi valóságból nőnek ki és ott is valósulnak meg: fontos szerephez jut bennük a hétköznapi tárgykultúra. Művészetének erőteljes szociális vonzata van, gyakori benne az együttékezés motívuma, rokonítható az Eat Art-tal, illetve valamelyest áthatja Beuys szemléletisége is. Munkáinak visszatérő formai motívumai a négyszögű konstrukciók, melyek egyszerre asztallapok és a kép analógiái is; az asztallap-képen megjelenhet közös viszony vagy diskurzus (*Couleur Locale*), történet (*Anna elrablása*), illetve maga a lét (*Kútének*) – és nem utolsósorban mindegyik változat olyan tér, ahol lehetőségek vázolják fel önmagukat. Az asztalközösség mint termékeny közeg Irsai társadalmi jelenlétét is jellemezte: művészetéről való beszélgetéseivel nagy mértékben meghatározta a környezetét. (Lásd: címodal, Irsai Zsolt kiállítása)

A továbbiakban részletek következnek Irsai Zsolt *művészetbeszédéből* (a fogalmat KissPál Szabolcs használja Irsai kapcsán a sepsiszentgyörgyi emlékkiállítás katalógusában²):

Irsai Zsolt

„Különben ez a művészettörténet egyik alapvető fundamentuma, hogy mindig úgy próbál továbblépni, hogy ellentmond bizonyos fokig annak, ami volt, de ugyanakkor átment bizonyos tölteteket. Ez a fajta jelenség, hogy 'folytatom és szembefordulok', ez a művészettörténet egyik sajátossága. Merthogy a kubizmus bizonyos értelemben szembefordult az impresszionizmussal, de ugyanakkor át is mentett dolgokat. A futurizmus a kubizmushoz viszonyítva tagadott, de ugyanakkor átmentett bizonyos dolgokat. Brâncuși fogalmazta meg ezt a végtelen oszlopával, nem? – elszűkül, kitágul, elszűkül, kitágul, ellentmond, szembefordul és folytatja. Ez a fajta lüktetés, ez a fajta tagadva viszem tovább az értelmét, ez a művészettörténet egyik támpillére, alapja.”

„Visszatérve a kérdésedre, hogy 2050-ben hogy fogják emlegetni 2008-at, nem tudhatom, mert a művészettörténet, az egy konstrukció, amit nem is mi, a művészek, hanem a művészettörténészek hoznak össze. És ezt nem pejoratív értelemben mondom, mert valóban ez egy szakterület, ahol szakemberek dolgoznak, és egy-egy konstrukció nem tudom, hogy nézne ki, a reneszánsz vagy a barokk vagy bármelyik művészettörténetileg behatárolt terület, hogyha nem végezték volna el a szakemberek ezt a hatalmas és hihetetlen munkát. A másik dolog, hogy elengedhetetlen egyféle egyeztetés, építkezés.”

„És az nagyon érdekes, hogy miért is él ma ilyen intenzitással ez a fogalom, hogy 'kortárs művészet'? Ez olyan 30–40 éve, tehát az avantgárdban még nem volt ennyire intenzív, nem volt ennyire fontos számukra. Valahol a 60-as években, a konceptuális művészet körül kezdett igazán fontos lenni, fogalomná válni, amikor ráébredtek, hogy a művészet az tulajdonképpen a kortárs alapprezgéseket hívatott felfogni. Az, hogy ilyen gyakran használjuk ezt a kifejezést, az azt jelenti, hogy tudatosult – akár alkotókban, akár befogadókban – az, hogy a művészet a jelenkor alapprezgéseit hívatott felfogni és mindig is ehhez viszonyul. Képzeld el, mennyire abszurd lenne, hogyha ma az utcán megjelenne egy Pissarro, és a maga jelrendszerében kezdené festegetni az impresszionisztikus képét arról a jelenségről, hogy az ember a Holdon jár.”

„Tisztáznunk kell, ami a műveltség kapcsán felmerült. Beszélünk általános műveltségről, szakmai műveltségről, de a műveltségnek van egy sajátos formája is, mikor a megtapasztalás, a ráérzés válik fontossá, mellőzve mindenfajta pedagógiai sávon vagy szociális helyzetből adódó lehetőséget. Nem mindegy, hogy egy ember milyen kontextusban szocializálódik. Nagyon fontos az a féle-fajta belső töltet, amivel megérez, megsejt bizonyos dolgokat, és azt meg is tudja fogalmazni, azaz formába önti. Rengeteg ember hozzáfér bizonyos információkhoz, összerakja, ideig-óráig majdnem létezik a 'placcon'. De ezzel csak rövid ideig lehet fennmaradni.

Át lehet verni a világot, öregem, mert Nagy Pali mondta volt – itt volt tanár a művészeti iskolában –, hogy az információ önmagában még nem jelent semmit, de eszköz – a legtagabb értelemben –, akár technikai, akár szellemi.”³

Epilógus

„Mindig is gondja volt rá, hogyan fogadjon. Hogyan viszonyuljon az ünnepi dolgokhoz. Például első könyvem bemutatójára A Hét lapjaiba csomagolt, maga sütötte palacsintát hoz a Café Tutunba. Terített asztalai sok-sok éven kíséri a kiállítás-látogatókat. A temetés után Kőlkök is terít egy asztalt, homokból, tányérokka és evőeszközökkel, a G. Café-ban. Megismétel valami megismételhetetlent. Akkor ott senki nem ült le ahhoz az asztalhoz, de legszívesebben mindenki odahúzott volna egy széket, hogy jobban hallhassa, mit magyaráz Zsoli. Mert hogy akkor is magyarázott valamit, abban bizonyos vagyok. Úgy kezdte: öregem.”⁴

Szabó Róbert Csaba

Irsai Zsolt megtartja a bemutatót Pál Péter iszlói land art-kiállítása előtt (2007) - spontán performansz, Szabó Róbert Csaba felvétele

